

OD REDAKCJI

Zgodnie z soborową myślą teologiczno-liturgiczną wypracowaną przez Cipriano Vagagginiego każdy sakrament, jako znak liturgiczny posiada cztery wymiary: przypomina, uobecnia, zapowiada i zobowiązuje. Na temat zobowiązującego wymiaru sakramentu chrztu wypowiada się w swoim artykule ks. Artur Niemira. Sakrament ten – pierwszy z sakramentów, jaki człowiek przyjmuje w swoim życiu, pociąga za sobą konsekwencje o charakterze moralnym, czyli wpływa i warunkuje osobowe życie chrześcijanina jako podmiotu wolnego, świadomego i odpowiedzialnego, który kieruje się w stronę dobra. Można więc mówić o moralnym wymiarze sakramentu chrztu świętego, na co wskazał papież Franciszek w swojej pierwszej encyklice *Lumen fidei*: „Człowiek otrzymuje w chrzcie naukę, którą ma wyznawać, oraz konkretną formę życia, która wymaga zaangażowania całej jego osoby i kieruje go w stronę dobra” (nr 41). Franciszek akcentuje, że chrzest święty jest sakramentem wiary. Poszukiwanie dobra jest kategorią moralną. Dotyczy osoby jako podmiotu wolnego, świadomego i odpowiedzialnego, która podejmując decyzje, dokonując wyboru Chrystusa, odpowiadając na dar nowego życia w Chrystusie, w wolności poszukując prawdy, kieruje się ku dobru. Przyjęcie chrztu ma wymiar fundamentalny dla chrześcijańskiej egzystencji, jest bowiem realizacją samej istoty bycia chrześcijaninem – niesie z sobą odrodzenie, które otwiera drogę naśladowania Chrystusa.

Pewnego rodzaju kontynuacją powyższych treści teologiczno-liturgicznych jest opracowanie ks. Jacka Szymańskiego, który pisze o szafarzu sakramentu pokuty we wczesnym średniowieczu (VI–X w.). Autor zwraca

ca uwagę, że po okresie pokuty kanonicznej pojawia się nowa praktyka sprawowania sakramentu pokuty i pojednania. Nowość dotyczy dwóch wymiarów: pokuta staje się powtarzalna oraz szafarzem pokuty może być prezbiter – ksiądz, a nie tylko biskup jak dotychczas. Należy podkreślić, że sam obrzęd pokuty staje się bardziej prywatny, pozbawiony publicznej oprawy. Autor przedstawia prawdopodobne motywy takich zmian, które miały miejsce najwcześniej w praktyce Kościoła w Irlandii. Ponadto ukazuje bogactwo wczesnośredniowiecznych tekstów, w których znajdujemy obraz spowiednika jako lekarza i ojca, ale również jako oskarżyciela, obrońcę i sędziego.

Powyższy blok tematyczny zamyka wypowiedź ks. Jakuba Ziemińskiego na temat sakramentu namaszczenia chorych jako oblubieńczego przymierza Chrystusa z człowiekiem. Sakrament namaszczenia chorych jest jednym z najbardziej niezrozumiałych i niedocenionych sakramentów. Niestety z perspektywy duszpasterskiej, widziany jest raczej jako „ostatnia posługa”, niż sakrament umocnienia w przeżywanej chorobie. Wierni często nie dostrzegają jego głębi i znaczenia. Tym bardziej zauważenie w nim rzeczywistości oblubieńczej wydaje się być czymś wręcz egzotycznym. Podjęty temat, jest wynikiem chęci ukazania właściwej perspektywy niniejszego sakramentu oraz przedstawienia jego bogactwa. Namaszczenie chorych nie jest wiatykiem, czy sakramentem udzielanym na wszelki wypadek. To przede wszystkim przypomnienie przymierza chrztu, oczyszczonego przez spowiedź, prowadzącą do wsłuchania się w głos Oblubieńca i fizyczny kontakt z Nim, poprzez przyjęcie Jego Ciała w Komunii świętej. Sakrament namaszczenia chorych, to ewidentnie sakrament oblubieńczego przymierza Chrystusa z człowiekiem, który prowadzi do duchowego umocnienia w chorobie, a nawet do fizycznego uzdrowienia.

Ks. Ireneusz Świątek podejmuje temat uświęcenia czasu w głównych świątach biblijnego Izraela. Autor zauważa, że zagadnienie czasu w perspektywie przestrzeni liturgicznej Izraela jest ważne i w bardzo konkretny sposób wysuwa się przed porządek przestrzeni i zewnętrznej obrzędowości. Celem tego artykułu jest przedstawienie głównych świąt biblijnego Izraela, takich jak: Paschy, Święta Tygodni i Święta Namiotów w ich relacji do Święta Świąt, czyli Szabatu. Każde z tych trzech świąt jest zatem aktualizacją charakteru i znaczenia samego Szabatu, zwielokrotnieniem w przestrzeni czasu uświęconego przez YHWH w dziele stworzenia.

Te bezpośrednie konotacje omawianych Świąt z Szabatem wskazują na ich wymiar ponad przestrzenny, transcendentny i przemieniający. Tak rozumiane święto staje się stanem ducha, a nie jedynie miejscem czy aktem.

Tematyka biblijna znajduje swoją kontynuację w publikacji Irminy Nockiewicz nt. starsze kobiety i ich duchowość w Księdze Tobiasza. W społeczeństwie patriarchalnym Imperium Asyrii i Medii ok. IV w. przed Chr. kobiety diaspory żydowskiej są ukazywane w kontekście rodziny, w domu, w rolach podporządkowanych córek, żon, matek, teściowych i babek. Księga Tobiasza z pełnym realizmem i bez retuszowania niedoskonałości przedstawia portrety trzech starszych i doświadczonych kobiet: Debory, Hanny i Edny. Uosabiają one ideał kobiety oddanej rodzinie, pracowitej, dobrze zarządzającej domem, mądrej i emocjonalnej. To one karmią, odziewają, udzielają gościny, pocieszają i pielęgnują. Powołanie kobiety ma zatem charakter inkarnacyjny i dlatego kobieta uosabia w Biblii naród wybrany, a więc każdego człowieka w relacji do Boga, ukazując możliwość odpowiedzi Bogu w realiach codziennego życia, bo kto miłuje, pragnie obdarzać sobą.

Odsyłamy do opracowania ks. Marka Filipczuka, który w swoim opracowaniu wypowiada się na bardzo aktualne dziś zagadnienie, jakim są media. Autor zwraca uwagę, na ich charakter służebny wobec człowieka, podkreślając tym samym etyczny wymiar przekazywania informacji.

Proponujemy artykuł ks. Piotra Wiśniewskiego, w którym jest mowa o praktyce alternatim w rękopiśmiennym *cantionale* (r. 583) z Jasnej Góry. W rozwoju praktyki wykonawczej monodii liturgicznej dużą rolę odegrała technika *alternatim*, z którą związana jest znaczna część muzyki organowej. Organy zastępując chór śpiewaków spełniały równoważną rolę, analogiczną do operowania tekstem liturgicznym. Wykonywane na sposób *alternatim* utwory musiały być powszechnie znane. Do takich należały m.in. wielkie antyfony maryjne i wyznanie wiary. Ten wokarno-instrumentalny sposób wykonywania śpiewów łacińskich spotykamy również w rękopiśmiennym *Cantionale* R. 583 z początku XVI wieku, należącym do tradycji paulińskiej. Notuje on łącznie cztery śpiewy, w których zauważono praktykę *alternatim*: *Salve Regina*, *Ave Regina caelorum*, *Regina caeli* i *Credo*.

W artykule zatytułowanym *Summum ius, summa iniuria. Próba analizy zagadnienia na gruncie filozofii prawa św. Tomasza z Akwin*,

ks. Tomasz Dutkiewicz w nawiązaniu do tytułowej, łacińskiej sentencji odpowiada na pytanie dlaczego egzekwowanie prawa, które z samej zasady powinno zabezpieczać sprawiedliwość, prowadzić może do niesprawiedliwości? Odwołując się do myśli św. Tomasza z Akwinu, Autor opracowania wskazuje na dwa zasadnicze powody, dla których sytuacja taka może mieć miejsce. Proponuje także upowszechnienie refleksji nad prawem i jego egzekwowaniem w oparciu o właściwe podstawy metafizyczne oraz antropologiczne św. Tomasza z Akwinu, by prawo możliwie najrzadziej okazywało się niesprawiedliwością.

Na zakończenie tego działu zamieszczamy opracowanie ks. Kazimierza Skoczylasa nt. wkładu „*Ateneum Kapłańskie*” w polską dyskusję na temat wychowania do miłości w okresie międzywojennym. Polska po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku musiała zmierzyć się w trudnościach, które odziedziczyła po czasie zaborów. Do tych problemów należała prostytucja i związane z nią konsekwencje jak choroby przenoszone drogą płciową, ogromna liczba porzucanych dzieci, zabijanie nowonarodzonych i handel żywym towarem. Wszystkie te problemy doprowadziły na przełomie wieków do uświadomienia sobie w wielu kręgach elit polskiego społeczeństwa konieczności podjęcia na jak najszerszą skalę wychowania seksualnego wśród młodego pokolenia. Szeroko w tę działalność angażowali się lekarze, pedagodzy, duchowni. Była ona przedmiotem także dyskusji w czasopiśmie. Włączyło się w nią także czasopismo teologiczne jakim było *Ateneum Kapłańskie*.

W dziale „Familia” publikujemy artykuł ks. Sławomira Tykarskiego, który pisze nt. koncepcji dojrzałej osobowości oraz jej wyznaczników w kontekście osób przygotowujących się do małżeństwa. Natomiast w dziale „Orient” Czytelnik znajdzie opracowanie Mirosława Ruckiego i Michaela Abdalla zatytułowane *Asyryjczycy – naród, język, wiara*.

Jak zawsze odsyłamy również do lektury działu sprawozdań i recenzji.

Ks. Krzysztof Konecki